

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 45.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oy. á forsiðuni, 20 oy. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardag hin 10. novbr. 1934.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

8. árg.

Ránsmannarætturin

ella

Hin livstryggjaði brúks- og virkisrætturin?

Hin privatkapitalistiski rætturin stendur sum hin stóri meinbogi

og forðar samfelagsins og fjøldarinnar holla vøkstri og lívsrætti.

»Hin privatkapitalistiski ognarrætturin er ein »halgidómur«. Hann má ikki nertast við!« So hefur rungað um alla verðina íggjognum öldir. Ein garður — mannaður úr øllum ættum, øllum kløssum, ríkum sum fátækum — hefur reist seg um henda »rælt«. Hann, ið hefur hættað sær at lopið á og brotið lið á garðin, hefur rent bollan ímóti og sligið seg til avlív.

Enn er hesin garður sterkur.

Men trúgvín uppá, at hin privatkapitalistiski ognarrætturin er ókronkjuligur, ein halgidómur, hon er víknað, ja manga staðni knasað í skeljasand.

»Halgidómurin« er bliknaður. Fleiri og fleiri duga at siggja hin oyðandi og fyri samfelagið pestberandi rottuflokkinn týsa út úr hesum skurðgudi. Teir, ið hava hug at leypa á hendan »halgidóm«, — kronkja hann, týna hann av foldum — gerast tí fleir og fleir, nørast í hvørjum, sum hansara oyðandi makt kennist harðari og beiskari fyri hvønn dag, sum fer. »Halgidómurin« er í vanda, klípurnar detta fleiri og fleiri undan teim berandi steinum í verjugarðinum.

Kapitalistarnir og teirra strámen segja vandan. Teir dubba seg tí sum aldri áður — dubba seg til hitt avgerandi stríðið.

Privatkapitalistarnir og strámen teirra hava fingið ein kvokk. Hin ognarleysa fjøldin kennist reisa seg við óskerdum mátti og dirvi. Tað er tí skiljandi, at teir, ið veruliga eiga henda »halgidóm«, privatkapitalistarnir, taka seg saman, og við strámonnum sínum — í Føroyum eru at kalla einans strámen — leggja alla orkuna á fyri at styrkja garðin og sláa allar »tvíflarar« niður við harðari hond — knýttnevin, kanónur, eldur og krút, hin eirdarleysi

jaktur, einki, einki verður ónýtt. Einki halgibrot er vanheilag, tá ið talan er um at verja privatkapitalismunnar »halgidóm«, hin privata ognarrættin, framhjá-rættin hjá einstaklinginum til at róta alt at sær uttan mun til onnur, landið og fólkid í síni heild. Hygg hvussu farið verður fram móti arbeidarflokkinum, teirri ognarleysu fjøldini í Týsklandi, Eysturriki, Ítalíu, í Spaníu, og aðra staðni. Hervílig! Óhugsandi í mentaðum og kristnum londum, vildu vit sagt, um ikki sjón var fyri søgn. Men sum nevnt: einki halgibrot er óheilagt hjá menniskja rovdjórunum, tá ið talan er um at verja og okja um ránsmannarættin.

Ránsmannarættur og ikki sannur ognarrættur er hin privatkapitalistiski rætturin.

Latum okkum taka dømir: Maður hefur keypt sær eina troð. Hann kemur at skulda og má tess vegna reisa lán fyri at rinda skuldina, og setur hann so troðina í pant. Óhapp ella ringar tíðir — skaptar av privatkapitalismuni — gera, at hann ikki kann rinda rentur og avdrátt rættstundis. Tol verður ikki givið — hygg at øllum »tvangsauksjónum« í »Dimmakettinge«. Betal, sigur sakforarin. Men eini sakforaboðgeva ikki pening. Maðurin kann ikki rinda skuldina — og so rýkur troðin, kanska hús og heim við, til tann, ið hefur pening, privatkapitalistin. Tað eru pláss — eisini í Føroyum — hvørt hann, privatkapitalistin, á henda hátt hefur ránað sær størsta partin av allari jørdini við strond og øllum lunnindum í bygðini, sóknini.

Ein fiskimaður keypir sær skip, fær tað at eiga sum privat-ogn. Hann kemur í klørnar á einum »hensýnsleysum« útgerðarmanni — og skipið fer, sum maðurin segði, fyri keks. O. s. fr., o. s. fr.

Hetta er hin privati ognarrætturin — hin sterkari fer av

stað við honum, sláandi til jarðar og knasandi hin minna á ferð síni.

Hin kalda lívssløkkjandi hondin.

Strondin, at kalla øll, eigist sum nevnt manga staðni av tí privata, ofta av ódugnakroppum ella av teim, ið hava onkvað av øðrum til egið brúks og virkis, og hvors ognarrættur tess vegna liggur sum ein kold og deyð hond yvir møguleikunum, sum ognarrætturin goymir. Um hitt almenna ella samtøkur sum arbeiðsmannafelag og fiskimannafelag vilja seta virki á stovn, sleppst ikki fram. Hin privati ognarrætturin steigir hitt almenna og ta ognarleysu fjøldina úti, leggur eina lívssløkkjandi hond á virkisevni og trongdina til lív, menniskjaligt lív. Ein morkin her, onnur morkin har liggja í mosa, tí eigarin hefur annað at takast við. Hundradar av virkandi hondum vilja einki heldur enn at sleppa at vella mossajørdina til fruktbara jørd. Men tær sleppa ikki fram at, tí ránsmannarætturin forðar.

Lívslangur brúksrættur við arvafesti til teir dugiligu er hin sanni ognarrætturin.

Latum samfelagið eiga strondina, jørdina, produksjónarmiddarnar, og hin dugiligi fer tá hin sanna ognarrættin, ið er brúks- og virkisrætturin. Tey virkandi evni verða tá ikki forðað av nakrari kaldari ránsmanahond. Dugnamenn fáa jørdina í lívstfesti, ið arvast av eftirmanninum, um dugur er í honum. Í felagsvirkinum verður hin dugiligasti — og ikki hin við peningapösum »privilegeraði« — oddamaðurin, leiðarin. Eingin auksjón, eingin höttandi sakforari verða tá at rykkja grundina undan tí strevandi dugnamanninum. Hann og ætt hansara verða tá at sita á sínum sum samfelagsins tenarar. Samfelagið ella hin ognarleysi flokkurin, sum er fjøldin, verða ikki tá útistongd frá framtaki, frá at leggja sær grundarlag undir egið virki, egna lívshjarging. Eingin ódugnamansins framhjárættur verður tá at forða tí idna dugnamanninum at virka samfelagnum — heildini — og sær sjálvum til fulla nýttu. Tí er eingin ivingur í, hvørt er tað heina: **privat ella samfelags ogn?**

Føroya fiskimenn! Føroya fiskimannafelag!

Vit hava eitt felag fyri at taka okkum fram til okkara rætt og sómdir. Tað kann ikki sigast annað, enn vit hava vunnið væl fram, tá ið vit minnst til, hvussu vorðið var, áðrenn felagið varð stovnað. Men hóast okkara felag er nóg so gamalt nú, er tað ikki sterkt, ikki fyrirreikað og búgvíð til at taka ein avgerandi styrkipróva við útgerðamenninum, um teir seta í botn, heldur enn at veita okkum, okkara krøvum, fullar sómdir. Hetta er skeið. Hetta er ov mikið hættsligt, tí mong nýggj tøkini eru at taka, so væl sum tað vunnast at verja.

Seinasta vár kom tí skarpskeringar. Vit fiskimenn legdu út við týðningarmiklum krøvum, krøvum, sum hvør ein rættvísthugsandi Føroyingur mátti halda vøru rimiliga. Men vit máttu gevast! Hví? Tað var ikki tí, at nakar ímillum okkara fiskimenn var av teirri meining, at vit kundu siggja burtur frá hesum krøvum, ella at reiðararnir ikki kundu ganga okkum á mótið. Nei! Hvor einasti fiskimaður ynskti at fáa tey framsettu krøv og ynski fram. Hvor einasti fiskimaður helt, at útgerðarmennirnir vælu kundu, um teir høvdu vilja og hjartalag til tess, gingið við til at gjøgnumført fiskimanna ynskini. Men tað, sum bílaði, var, at meirilutin ikki hætti sær undir eina streiku ella »lockout«. Vit høvdu kansin og trumflin uppá hondina. Eg haldi tí, at fiskimennirnir skuldu hildið fast um krøvini í vár — vit høvdu vunnið. Men eg skilji, at húsmenn við stórrari familju — og oftani við skuld — eg skilji, at teir vøru bangnir fyri einum verkfalli ella verkbandi. Heima-fiskiskapurin var jú eingin, og mildarnarnar til at halda út verksfalli, so konan og børnini ikki doyðu í tí rómasti svølti, vøru eingir. Tað, ið bagdi, var, at vit høvdu ongan streikukassa, vit høvdu ongan stuðul í rygginum. Hetta var í fjør. Hetta kann uppافتur taka seg hvørt einasta ár. Men hetta kann og má ikki so verða. Henda okkara veikleika í felaginum megu vit fáa bótta. Vit megu hava ein streikukassa, ið kann stuðla okkum fiskimenn at lyggja lívið, um skipini verða lögð. Vit megu ikki bert nú við tað sama stovna okkara streikukassa.

Vit megu eisini koma okkum í felagsskap við okkara klassakammuratar í útlandinum, fyrst

og fremst í Danmark. Hvussu nógv rinda ikki arbeiðararnir og fiskimennirnir í útlandinum árliga í ein streikukassa fyri at kunna halda eitt fyri lívið neyðturvuligt stríð út? Teir siggja og hava sæð, at tað dýrasta, ið er, tað er at spara henda pening. Tað er tungt og ilt at lata hann, men tað er hættsligari, ikki at lata hann. Vit hava í ríkligum máli ástannað tað.

Nú stendur stríð fyri dur-unum. Men vit eru sum sagt ikki betur staddir enn í vár. Tað er tí í øvstu stund at handla. Eg loyvi mær tí at heita á Føroya fiskimannafelagsins stjórn um at taka sær um reigg og gera álvara av at stovna ein streikukassa. Eg kann ikki hugsa mær annað, enn at flestu limirnir eru samdir við mær, at hetta má gerast. Stjórnin eigir eisini at fáa skipa soleiðis, at vit koma at standa solidariskir við okkara útlandsku klassakammirátar, koma í felagsskap við teir. Eru vit í felagsskapi við okkara útlandsku klassakammirátar, vilja teir skylda og eiga teir at hjálpa okkum í tí fyrsta takinum, um tað brestur á í vár.

Føroya fiskimannafelag, Føroya fiskimenn, latum okkum nú alt fyri eitt fara undir at stovna ein streikukassa og koma okkum í solidariskan felagsskap við starvsfelagararnar har úti.

Standa vit saman sum Føroya synir reystr, útina vit mangt eitt roysnisverk.

Samanhald má vera, allir sum ein, og ein sum allir.

Fiskimaður.

Føroya útfluttningur 1933.

Betri er seint enn ongatið, verður ofta tikið til; og vist er tað, at nú er væl so seint at hava fingið »statistikkin 1933« yvir útfluttningin av føroyskum vørum líðan.

Um henda »statistikk« kann tó sigast, tó at vit hava fingið hann á sjálvum politikontórium, at hann neyvan man vera heilt áltandi; men har er væl einki at gera við tað. Vit megu taka hann, sum hann er, og rokna við, at ið hvussu er tey stóru tølini eru áltandi. Av reyðsprøku varð í 1932 útflutt fyri gott 14.000 kr.; men í statistikkinum 1933 er hon ikki nevnd við einum orði, tó tað er hvørjum manni kunnugt, at keypmenn keyptu reyðsprøku í fjør — og um teir brendu inni við henni, so hevði væl okkurt hoyrt um tað.